

decrees of the President of Ukraine «About the National doctrine of development of education» and «About measures on perfection of the system of higher education of Ukraine». Its main purpose – to form the model of national community, which completely in all would give an answer for the calls of time. For the years of independent Ukraine higher education did not yet purchase the lines of stable, clear after a structure and content system. Enormous amount of problems, open questions and irrelevances, both inherited from the former system and those, that we made already at present terms, restrain integration of higher school in outer educational space, not instrumental in the substantial increase of its competitiveness, educations in transformations, which need to be taken to logical completion, reduce a public role.

Purpose. To implement semantic analysis of the concept «higher educational establishment of State Emergencies Service of Ukraine», clarified its role in realization of state policy in the field of civil protection, prevention, response and disaster relief.

Results. On the modern stage of development of public relations in Ukraine jurisdiction of service of civil defence reshapes. Reformation of forms and methods of its activity is conducted, reorganization of educational establishments goes actively, and the question of legal status of cadets and workers of these department educational establishments acquires the special actuality.

Originality. Due to the close connection of the system of higher educational establishment of state emergencies service of Ukraine with territorial subsections students and cadets have educational practice and internship, accept the personal participating in extinguishing of fires, liquidation of consequences of extraordinary situations. As a result of it the graduating students of higher educational establishment come to the organs of service of civil defence, as a rule, properly adapted to future official activity.

Conclusion. Department education is the necessary constituent of the state system of education in Ukraine, and it creation of maximally favourable conditions must become a main task for spiritual and moral growth and education of personnel, which will own the necessary volume of professional knowledge, abilities and skills, high moral and psychological qualities, formed spiritually principles and proof vital orientirami for work in the organs of service of civil defence of Ukraine. Therefore the prospects of subsequent researches will consist in the study of efficiency educational process of students' training in the specialized educational establishments of state emergencies Service of Ukraine.

Key words: *higher education, rescuer, fireman, students, higher educational establishments, State service of the Ukraine on exceeding situation, civil defence.*

УДК 796:371.13

Хоменко І. М., викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання та спортивних ігор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

ЯКІСТЬ ФАХОВИХ ЗНАНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ З ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ – РЕЗУЛЬТАТ КОНТРОЛЬНО-АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ

Проаналізовано взаємозв'язок контрольно-аналітичної компетентності викладачів фізичного виховання з якістю знань студентів із циклу дисциплін професійної та практичної підготовки. Доведено, що створена автоматизована комп'ютерна програма контролю фахових знань суттєво впливає на збагачення професійної термінології студентів, сприяє засвоєнню змісту кожного терміна, смисловій диференціації основних дефініцій, правильній їх інтерпретації.

Ключові слова: *фахові знання, якість фахових знань, дисципліни циклу професійної та практичної підготовки, програмовий контроль, майбутній учитель фізичної культури, комп'ютерна автоматизована програма.*

Постановка проблеми. Підготовка фахівців із фізичної культури і спорту посідає важливе місце в загальнокультурній та професійній підготовці сучасних студентів. Одним з основних напрямів реалізації змісту освіти в їхній професійній підготовці має стати отримання сучасних знань із дисциплін циклу професійної та практичної підготовки. Сучасний фахівець повинен бути висококваліфікованим, конкурентоздатним, мати достатній інтелектуальний потенціал. Результатом забезпечення перелічених вимог є якість професійних знань, що виступає не лише показником інтелектуального рівня та загальної культури майбутнього фахівця, але й результатом контрольної-аналітичної компетентності викладачів фізичного виховання. Адаптація в умовах євроінтеграції України до європейського співтовариства до студентів висувається актуальна на часі вимога – вільно, нормативно й зразково послуговуватися фаховими знаннями, базовим компонентом яких є професійна термінологія.

У зв'язку з цим, питання якості фахових знань у майбутніх фахівців галузі 017 «Фізична культура і спорт» та знаходження ефективних засобів контролю є актуальною проблемою, що потребує наразі поглибленого вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Завдання, що постають при забезпеченні якості фахових знань майбутніх учителів фізичної культури, полягають у дотриманні, з одного боку, органічної єдності загальноосвітнього, професійно-орієнтованого навчання та всебічного розвитку особистості, з іншого – формуванні глибоких знань, творчого мислення, здатності самостійно приймати рішення. Не випадково проблема підготовки майбутніх фахівців досліджується багатьма вітчизняними і зарубіжними вченими (О. Атласов, Г. Буруканов, І. Єрмаков, Дж. Равен, Е. Шорт, Р. Уайт, А. Бермус, В. Яковенко та інші) [1]. Результат засвоєння фахових знань повинен плануватися як частина цілісної системи знань, умінь і навичок (В. Давидов, О. Дубинчук, Л. Зоріна, З. Решетова, Н. Тализіна, І. Якиманська) [2].

Знання, що необхідні для професійної діяльності, майбутні вчителі фізичної культури отримують переважно на заняттях із циклу дисциплін професійної і практичної підготовки [3]. Погоджуємося з думкою Я. Януш [4], що визначення ролі цих знань у формуванні компетентності студентів є центральною проблемою сучасної професійної освіти. Під поняттям фахової компетентності прийнято розуміти здатність особистості відповідати вимогам професії (на рівні еталонних норм) і демонструвати належні особистісні якості в ситуаціях професійної діяльності, мобілізуючи для цього знання фахової термінології, практичні вміння і навички, спираючись на власну внутрішню мотивацію й досвіді, усвідомлюючи необхідність самовдосконалення і саморозвитку [5, с. 6]. Формування фахових знань майбутніх учителів фізичної культури охоплює комплекс знань, умінь і навичок правильної організації професійної діяльності, що має забезпечувати ефективний обмін інформацією, давати змогу глибше пізнати особистість, спрогнозувати особливості навчальної взаємодії з нею.

Мета статті полягає у з'ясуванні взаємозв'язку контрольної-аналітичної компетентності викладачів фізичного виховання з якістю знань студентів із циклу дисциплін професійної і практичної підготовки. Досягнення означеної мети зумовлює необхідність розв'язання ряду дослідницьких завдань, зокрема: 1) проаналізувати літературні джерела з проблеми якості фахових знань майбутніх учителів фізичної культури; 2) розробити й експериментально перевірити ефективність авторської автоматизованої комп'ютерної програми для контролю й аналізу якості фахових знань майбутніх учителів фізичної культури із циклу дисциплін професійної і практичної підготовки.

Організація та методика дослідження. У дослідженні брали участь 183 студенти Навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту і здоров'я Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Студенти кожного курсу

відповідно до списку академічних груп були розподілені на дві групи: експериментальну і контрольну.

Контроль та аналіз якості фахових знань майбутніх учителів фізичної культури здійснювався в експериментальних групах упродовж II семестру 2014-2015 н.р. Якість фахових знань із циклу дисциплін професійної і практичної підготовки визначали як у контрольній (КГ), так і в експериментальній групах (ЕГ) за розробленою нами авторською комп'ютерною програмою «TermKontrolTest» [6]. Розбіжність полягала в тому, що зі студентами експериментальної групи працювали викладачі фізичного виховання, у яких була розвинута контрольно-аналітична компетентність. У контрольних групах навчальний процес був організований викладачами фізичного виховання з використанням загальноприйнятих засобів контролю. Проведене контрольний експеримент під час екзаменаційної сесії, а також співставлення результатів формульованого експерименту в контрольній та експериментальній групах дали змогу зробити висновок про наявність узаємозв'язку контрольно-аналітичної компетентності викладачів фізичного виховання з якістю знань студентів із циклу дисциплін професійної і практичної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час вивчення циклу дисциплін професійної і практичної підготовки, зокрема «Теорія і методика гімнастики», «Теорія і методика легкої атлетики», «Теорія і методика плавання», «Теорія і методика єдиноборств», «Теорія і методика спортивних ігор», «Теорія і методика зимових видів спорту», «Атлетизм» та інших, студенти формують знання про основні закономірності розвитку виду спорту, теорію та методику навчання спортивним навичкам, спортивні вправи та методику їх навчання, систему багаторічної підготовки, особливості організації роботи у загальноосвітній школі, у ДЮСШ, у колективах та установах фізичної культури, відпрацьовують уміння використовувати засвоєні теоретичні знання на практиці, виконувати різні спортивні вправи з програми загальноосвітньої школи, учаться організувати і проводити ефективну навчально-тренувальну роботу, змагання і спортивно-масові заходи. Крім того, у діяльності майбутнього вчителя фізичної культури важливою умовою успішного вивчення та засвоєння фахових дисциплін є постійна контрольно-аналітична діяльність із боку викладача, що вимагає від нього розвитку відповідної компетентності. Це пов'язано з такими особливостями навчально-тренувального процесу, як дефіцит часу, що відведений на пояснення навчального матеріалу, зв'язок фахових знань із мовно-руховою координацією, акустичні особливості спортивних приміщень тощо.

Для з'ясування якості фахових знань майбутніх учителів фізичної культури нами використовувалася авторська комп'ютерна автоматизована програма «TermKontrolTest» [6]. При відборі та структуруванні навчального матеріалу з циклу дисциплін професійної і практичної підготовки ми користувалися положеннями теорії М. Екбі, який вважає провідними принципами добору тестового мінімуму «комунікативну значущість і частотність» [7, с. 4], завдяки яким у мінімізованому обсязі (але необхідному й достатньому для розв'язання навчально-професійних завдань) має бути представлена система тестових завдань, що відтворює певну сферу фахових знань. На цій підставі були розроблені тести на визначення студентами семантики фахових термінів. Кожне визначення мало три варіанти відповіді, одне з яких було правильне.

Студенти експериментальної групи, відвідуючи спеціально організовані заняття двічі на тиждень, вирішували програмовані тестові завдання для діагностики якості фахових знань із дисциплін відповідного курсу. Аналіз результатів програмованого контролю студентів 1-4-х курсів на початку експерименту дозволив установити найнижчу якість фахових знань студентів 2 курсу, як у експериментальній, та і в контрольній групах на рівні $63,67 \pm 1,65$ та $63,30 \pm 2,11$ ($P > 0,05$) відповідно (див. Табл. 1):

Якість фахових знань із циклу дисциплін професійної і практичної підготовки студентів 1-4-х курсів

Курс	До експерименту							Після експерименту					
	Експериментальна група			Контрольна група				Експериментальна група		Контрольна група			
	М	$\pm m$	n	М	$\pm m$	n	P	М	$\pm m$	М	$\pm m$	P	
1	63,04	1,71	25	65,71	1,28	24	>0,05	69,92*	1,16	67,44***	1,40	>0,05	
2	63,67	1,65	24	63,30	2,11	20	>0,05	70,96*	1,24	67,56****	1,53	>0,05	
3	71,33	1,70	20	68,0	1,83	30	>0,05	74,62**	1,32	70,29***	1,27	<0,05	
4	69,90	1,69	20	69,25	1,46	20	>0,05	75,11**	1,46	69,71***	1,53	<0,05	

* – достовірність різниці за показником t-критерій Стьюдента між ЕГ до і після експерименту на рівні $P < 0,01$;

** – достовірність різниці за показником t-критерій Стьюдента між ЕГ до і після експерименту на рівні $P < 0,05$;

*** – достовірність різниці за показником t-критерій Стьюдента між КГ до і після експерименту на рівні $P > 0,05$;

**** – достовірність різниці за показником t-критерій Стьюдента між КГ до і після експерименту на рівні $P < 0,05$;

Результати програмованого контролю студентів інших курсів у експериментальних і контрольних групах також суттєво не відрізнялися ($P > 0,05$) і знаходилися на рівні $63,04 \pm 1,71$ та $65,71 \pm 1,28$ (1-й курс), $71,33 \pm 1,70$ та $68,00 \pm 1,83$ (3-й курс), $69,90 \pm 1,69$ та $69,25 \pm 1,46$ (4-й курс). Разом із тим порівняльний аналіз середніх значень ЕГ та КГ між курсами дозволив установити, що результати студентів 1-го і 2-го курсу ($64,83 \pm 1,20$ та $61,73 \pm 2,10$ бали відповідно ($P > 0,05$)) істотно відрізнялися від показників студентів 4-го курсу $69,48 \pm 1,12$ ($P < 0,01$) та 3-го курсу $69,30 \pm 1,32$ ($P < 0,01$).

Згідно з результатами діагностики якості фахових знань після експерименту встановлена достовірність різниці між показниками експериментальних груп усіх курсів та контрольної групи 2-го курсу. Так, студенти експериментальних груп 1-го та 2-го курсів отримали в середньому $69,92 \pm 1,16$ та $70,96 \pm 1,24$ бали відповідно ($P < 0,01$); третього та четвертого курсів – $74,62 \pm 1,32$ та $75,11 \pm 1,36$ відповідно ($P < 0,05$). Водночас студенти контрольних груп досліджуваних курсів показали результат у межах від $67,44 \pm 1,40$ балів до $70,29 \pm 1,27$ бала. Достовірність різниці встановлено між показниками, що отримані до експерименту та після, у студентів 2-го курсу ($P < 0,05$), а у студентів 1-го, 3-го та 4-го курсів хоча і спостерігалось покращення результатів, але різниця недостовірна ($P > 0,05$).

Наступний етап експерименту полягав у визначенні рівня сформованості фахових знань студентів з окремих дисциплін спеціально-практичної спрямованості під час екзаменаційної сесії.

Порівняльний аналіз отриманих даних у студентів 1-4-х курсів дозволив встановити статистично достовірне ($P < 0,01$) покращення результатів експериментальних груп відносно показників контрольних груп з різних дисциплін (рис. 1). Кращі бали отримали студенти експериментальної групи 4 курсу з дисципліни «Атлетизм» ($76,86 \pm 1,88$) ($P < 0,05$) та 1-4 курсів з «Теорії та методики спортивних ігор» ($75,86 \pm 1,62$, $P < 0,05$), а з інших дисциплін вони були на рівні приблизно 71-74 бала. Подібна закономірність спостерігалась при виявленні результатів тестування у контрольних групах. Так, рівень термінологічних знань

студентів знаходився в межах від $69,80 \pm 1,43$ бала (за результатами тестування з дисципліни «Атлетизм») до $65,61 \pm 1,55$ бала (за результатами тестування з дисципліни «Теорія і методика гімнастики»):

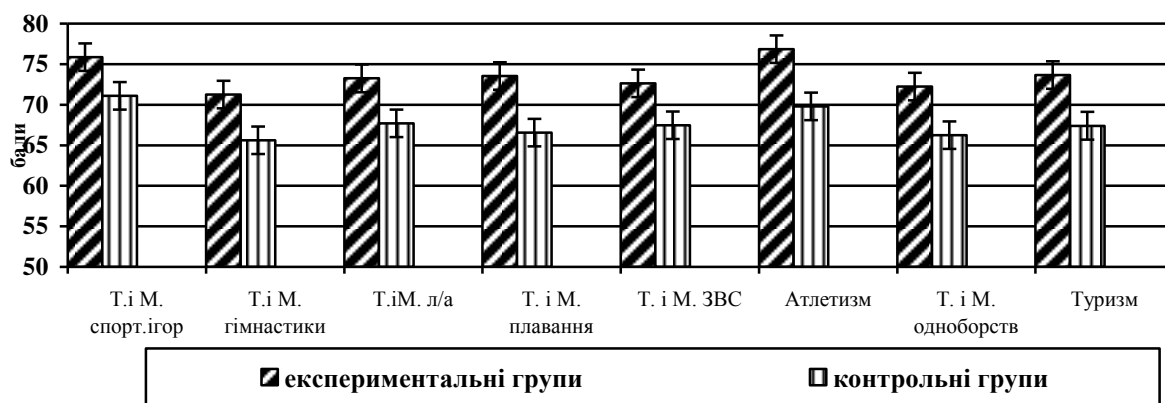

Рис. 1. Середні значення результатів тестування студентів 1-4 курсів зі спеціально-практичних дисциплін.

Висновки. Спеціально організовані заняття та створена навчальна комп'ютерна методика вдосконалення фахових знань із циклу дисциплін професійної та практичної підготовки сприяють істотному підвищенню рівня цих знань у студентів 1-4-х курсів експериментальних груп порівняно з контрольними ($P < 0,01$).

Проведене дослідження дозволяє встановити кращий рівень засвоєння фахових знань студентами експериментальних і контрольних груп із дисциплін «Атлетизм» ($76,86 \pm 1,88$ та $69,80 \pm 1,43$) ($P < 0,01$) та «Теорія і методика спортивних ігор» ($75,86 \pm 1,62$ та $71,09 \pm 1,70$, $P < 0,05$). Найнижчі бали були отримані з дисципліни «Теорія та методика гімнастики» ($71,24 \pm 1,56$ та $65,61 \pm 1,55$, $P < 0,05$ відповідно), що може бути підставою для більш ґрунтовного проведення дослідження з даних предметів.

До перспективних напрямів подальших досліджень відносимо вивчення особливостей формування термінологічної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі опанування професійно спрямованих дисциплін теоретичного циклу.

Список використаної літератури

1. Чесноков Н. Н. Подготовка специалистов как фактор и условие совершенствования физкультурно-спортивной деятельности / Н.Н. Чесноков // Теория и практика физической культуры. – 1998. – № 11–12. – С. 17–25.
2. Литвин А. В. Удосконалення методики навчання спеціальних предметів у ступеневій професійній підготовці / А. В. Литвин, С. А. Мамрич // Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2003. – Вип. 13. – С. 61–65.
3. Сілютіна І. М. Методика викладання спеціальних дисциплін: проблема змісту / І. М. Сілютіна // Науковий вісник Східноукр. національного університету ім. Володимира Даля. – 2007. – № 11. – С. 68–69.
4. Януш Я. Роль термінології у формуванні мовно-професійної компетентності фахівців економічного профілю / Я. Януш // Українська термінологія і сучасність : зб. наук. пр. – К. : КНЕУ, 2001. – Вип. 4. – С. 15–19.
5. Гуць М.В. Українська мова у професійному спілкуванні : навчальний посібник / М.В. Гуць, І.Г. Олійник, І.П. Юшук. – К. : Міжнародна агенція «BeeZone», 2004. – 336 с.
6. Хоменко І. М. Тестова комп'ютерна автоматизована програма контролю фахово-термінологічної компетентності майбутніх учителів фізичної культури / І. М. Хоменко, І. Д. Глазирін // Слобожанський науково-спортивний вісник : науково-теоретичний журнал. – 2011. – № 2. – С. 192–198.
7. Эмба Н. Б. О языке обучения и развития двуязычия учащихся / Н. Б. Эмба // Русский язык в школе. – 1990. – № 12. – С. 3–7.

8. Клименюк О. Методологія та методи наукового дослідження / О. Клименюк. – К. : Міленіум, 2005. – 186 с.
9. Методы системного педагогического исследования. – М. : Народное образование, 2002. – 208 с.
10. Шейко В. А. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В. А. Шейко, Н. М. Кушнарченко. – 3-є вид. – К. : Знання-Прес, 2003. – 295 с.

References

1. Chesnokov, N. N. (1998). Training Specialists as a Factor and Condition of Improving Physical Culture and Sport Activity. *Physical Culture Theory and Practice (Teoriya i praktyka fizicheskoy kultury)*, № 11, 17–25 (in Russ.)
2. Lytvyn, A.V. & Mamrych, S. A. (2003). Improving Methods of Studying Special Subjects in Stage Professional Training. *Bulletin of Zhytomyr I. Franko State University (Visnyk Zhytomyrskogo derzh.universytetu im. I. Franka)*, iss. 13, 61–65 (in Ukr.)
3. Siliutina, I. M. (2007). Methods of Teaching Special Disciplines: Content Problem. *Scientific Bulletin of South Ukrainian Volodymyr Dal National University (Naukovyi visnyk Shidnoukrainckogo natsionalnogo universytetu im. V.Dalia)*, № 11, 68–69 (in Ukr.)
4. Yanush, Y. (2001). Terminology Role in Forming Language and Professional Competence of Economics Specialists. *Ukrainian Terminology and Nowadays: research journal*. – Kyiv : KNEU, iss. 4, 15–19 (in Ukr.)
5. Huts, M. V., Oliinyk, I. H. & Yushchuk, I. P. (2004). *Ukrainian Language in Professional Communication: textbook*. – Kyiv : International Agency «BeeZone», 336 (in Ukr.)
6. Homenko, I. M. & Glazyrin, I. D. (2011). Test Computer Automated Program of Controlling Professional Terminological Competence of Future Physical Culture Teachers. *Slobozhansky Research Sport Bulletin: Research-Theory Journal (Clobozhanskyi naukovo-sportyvnyi visnyk: Naukovo-teoretychnyi zhurnal)*, № 2, 192–198 (in Ukr.)
7. Ekba, N. B. (1990). About Language of Study and Development of Pupils' Bilingualism. *Russian at School (Russkii yazyk v shkole)*, № 12, 3–7 (in Russ.)
8. Klimenuk, O. (2005). *Methodological and methods science study*, Kyiv : Milenium, 186 (in Ukr.)
9. *Methods of system pedagogical study*. (2002). Moscow : Pupil educational, 208 (in Russ.)
10. Sheyko, B. A. & Kushnarenko, N. M. (2003). *Organization and methodics of science-study activities : textbook*. – Kyiv : Knowledge-Pres, 295 (in Ukr.)

Одержано редакцією 14.09.2015

Прийнято до публікації 18.09.2015

Abstract. Homenko I. M. The quality of professional knowledge of the future teachers of physical training in the disciplines of professional and practical training - the result of control and analytical teachers' competence.

Introduction. Training of specialists on a physical culture and sport occupies an important place in cultural and professional training of modern students. One of basic directions of realization of educational content in their professional training must become the receipt of modern knowledge from disciplines of cycle of professional and practical training. A modern specialist must be highly skilled, competitive, to have sufficient intellectual potential.

The result of providing of the transferred requirements is the quality of professional knowledge, which comes forward not only the index of intellectual level and general culture of future specialist but also a result of control and analytical teachers' competence of physical education. In fact in the conditions of integration of Ukraine to the European concord to the students an actual topically requirement is pulled out – freely, normatively and exemplary to use professional knowledge, the base component of which is professional terminology.

Purpose. The purpose of the article consists in finding out of intercommunication of control and analytical teachers' competence of physical education with the quality of students' knowledge of from the cycle of disciplines of professional and practical training.

Methods. The analysis of literature sources, documentary materials, pedagogical experiment, the methods of mathematical processing of the obtained data were used.

Results. Attending the specially organized lessons twice a week, the students of the experimental groups perform test tasks in professional terminology knowledge in the discipline of the corresponding course during the II term of 2011-2012. In the control groups, the education process

consisted of generally accepted education methods. Specially organized lessons and developed education computer methods of improving professional terminology knowledge in special practical disciplines, promoted its significant increase among the first-fourth year students of the experimental groups if compared with the control groups ($P < 0.01$).

Originality. The conducted control testing during the examination session as well as the comparison of the results in the control and experimental groups made it possible to conclude about its effectiveness.

Conclusion. The study reveals the best level of professional terminological competence of the students in the experimental and control groups in «Athleticism» discipline (76.86 ± 1.88 and 69.80 ± 1.43) ($P < 0.01$) and «Sport Games Theory and Methods» discipline (75.86 ± 1.62 and 71.09 ± 1.70 , $P < 0.05$). The lowest scores were achieved in «Gymnastics Theory and Methods» discipline (71.24 ± 1.56 and 65.61 ± 1.55 , $P < 0.05$ respectively), which can be the basis for a more thorough study of the given subjects.

Key words: *professional knowledge, quality of professional knowledge, discipline of cycle of professional and practical training, routine check, future teacher of physical culture, computer automated program.*